

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

Seminārs
Cēsu Valsts ģimnāzijā
21.10.2019.

**Vizuālizpratne
kā kompetence
izglītības reformas kontekstā**

Dr. Austra Avotiņa
austra.avotina@lu.lv

Vizuālie mediji laikmetīgajā sabiedrībā ir visuresoši, un lielā digitālo tehnoloģiju pieejamība nozīmē arvien lielāku attēlu pieejamību.

Vizuālizpratni nav iespējams iegūt tikai no saskarsmes ar vizuāliem attēliem. Skolēna/studenta spēja fotografēt, atrast un publicēt attēlus internetā automātiski neveido prasmi kritiski strādāt ar vizuālo materiālu, izprast to jēgu un veidot komunikāciju ar vizuālo materiālu palīdzību mācību vidē.

What is Visual Literacy?

<https://www.youtube.com/watch?v=O39niAzuapc>

Skolēniem/studentiem ir jānodrošina iespēja pārdomāti strādāt ar vizuālu saturu tā, lai viņi iemācītos redzēt, interpretēt, analizēt, vērtēt un lietot attēlus pārdomātā un ētiskā veidā.

TEDxDartmouth –

Brian Kennedy - Visual Literacy: Why We Need It

<https://www.youtube.com/watch?v=E91fk6D0nwM>

Sadarbībā ar Eiropas Vizuālizpratnes tīklu ES finansēts konsorcijs ir izstrādājis Eiropas Vizuālizpratnes vadlīniju prototipu, kas tiek piedāvāts kā iespējamais modelis, kurā sistematizētas un strukturētas kompetences, kas saistītas ar tēliem, priekšmetiem un vizuālajām zīmēm.

Šajā modelī, ir formulēti kompetenču līmeņi, izmantojot salīdzinošās skalas. EVIV sniedz iespējamā pielietojuma aprakstu - sabiedrībai un indivīdam saistošās situācijas, kurās tiek izmantoti tēli, priekšmeti un vizuālās zīmes un raksturo galvenās kompetences (receptīvās un produktīvās).

Jēdziena definīcija

Vizuālizpratne ir starpdisciplinārs jēdziens un tam ir liela loma visos izglītības līmeņos un jomās – mākslā, humanitārajās zinātnēs, tehnoloģijās, biznesā.

Vizuālizpratne attiecināma ne tikai uz attēliem, bet uz visu vizuālo kultūru – priekšmetiem, vidi, kino, teātri u.c. Eiropā jau 1969. gadā dibināta vizuālizpratnes asociācija.

Vizuālizpratne nepieciešama, lai cilvēks spētu atpazīt (izšķirt) un interpretēt vizuālu darbību, objektus un/vai simbolus, dabiskus vai radītus, ar kuriem iespējams sastapties apkārtējā vidē.

21.gs. skolēniem / studentiem ir jāmāk izmantot un komentēt attēlus savos mācību / akadēmiskajos darbos, kā arī radīt attēlus, kas spēj efektīvi skaidrot pētījumus un mācību/studiju darbības un uzdevumus.

Tekstu laikmetu nomainījis bilžu laikmets

Mācību procesā jānodrošina līdzsvars starp tekstuālās un vizuālās lasītprasmes apguvi (rakstpratība, vizuālizpratne)

Eiropas vizuālizpratnes vadlīnijas apraksta sekojošas prasmes: analizēt, radīt, aprakstīt, skicēt, paredzēt/iedomāties (iztēle), estētiski izbaudīt (pieredzēt/piedzīvot), eksperimentēt, interpretēt, spriest, uztvert, prezentēt, realizēt, izmantot, vērtēt.

Koledžu un pētniecības bibliotēku asociācija. Amerikas Bibliotēku Asociācijas nodaļa (*Association of Colleges and Research Libraries. A division of The American Library Association*) - 2011.gadā apstiprinātais Vizuālizpratnes prasmju standarts augstākajā izglītībā.

Citāts no lekcijas (Jefferson Lecture, National Endowment for the Humanities, Vašingtonā)

Redzes neatlaidība: kino valodas lasīšana:

Ar attēliem mēs saskaramies nepārtraukti un tā, kā nekad agrāk. Tādēļ es uzskatu, ka vizuālizpratnei skolās ir jāpievērš liela uzmanība. Jauniem cilvēkiem ir jāsaprot, ka ne *visus* attēlus var patērēt kā “*fast food*” un pēc tam aizmirst – ir jā māca saprast atšķirību starp attēliem, kas rosina viņu cilvēcību un viņu inteliģenci, un attēliem, kas tikai cenšas viņiem kaut ko pārdot.

Martin Scorsese on the Importance of Visual Literacy -
<https://www.youtube.com/watch?v=I90ZluYvHic>

Vizuālizpratnes pamatprasmju standarts izglītībā

Spēja definēt attēla vajadzību

attēlu tipi un formāti

pētījumi

avoti

ideju ģenerēšana

kritēriji

Attēla meklēšana

izpēte

atpazīšana

izvēle

organizēšana

atklāšana

Attēlu interpretācija un analīze

novērojumi

saistītais teksts

konteksts

jēga

izpratne

Attēlu vērtēšana

avota ticamība

lietderīgums

estētika

manipulācija

precizitāte

Attēlu efektīva izmantošana

komunikācija

vizuālā domāšana

ietekme

tehnoloģiju izmantojums

projekta mērķis

Vizuālo mediju radīšana

dizaina izvēles

jēdzienu vizualizācija

radošs atkalpielietojums

eksperimenti

grafiski attēlojumi

Attēlu ētiska izmantošana un atsaucis

dokumentēšana

privātums

cenzūra

autortiesības

intelektuālais īpašums

Vizuālā kompetence

Skolēni, studenti, zinātnieki, kuri ir vizuāli kompetenti ir ieguvuši praktiskas zināšanas par vizuālo materiālu izveides paņēmieniem un to attēlošanas iespējām ar elektronisko mediju palīdzību:

- izprot vizuālā dizaina, tehniku un mediju pamata elementus;
- apzinās emocionālo, psiholoģisko, fizioloģisko un izziņas procesu ietekmi vizuālu objektu uztverē;
- uztver tēlainus, skaidrojošus, abstraktus un simboliskus attēlus.

Vizuālā kompetence

Skolēni, studenti, zinātnieki, kuri ir vizuāli kompetenti pielieto vizuālās zināšanas elektroniskajos medijos, jo:

- ir informēti vizuālās informācijas skatītāji, kritiķi un patērētāji;
- ir zinoši vizuālās informācijas dizaineri, sastādītāji un radītāji;
- ir efektīvi vizuālie komunikatori;
- ir izteiksmīgi, novatoriski vizuālie domātāji;
- ir veiksmīgi problēmu risinātāji.

Vizuāli izglītots / inteligents / kompetents cilvēks spēj:

- atšķirt un izprast vizuālos objektus,
- prasmīgi radīt statiskus un dinamiskus vizuālos objektus konkrētā telpā,
- saprast un novērtēt citu cilvēku vizuālos vēstījumus un novēlējumus,
- iztēloties / uzburt objektus iztēlē.

Attēli var ļoti spēcīgi ietekmēt mūsu nacionālo un individuālo apziņu.

Vizuālizpratne ietver problēmu risināšanu un kritisko domāšanu un šīs prasmes var pielietot visās dzīves jomās.

Vizuālizpratne nodrošina nepieciešamo pamatu estētisko izpausmju izpratnei un vērtēšanai.

Vizuālizpratne veido noturību pret manipulācijām ar vizuāliem paņēmieniem.

Vārdi ir meli – slazdi...

Bet, ja attēls ir spēcīgāks par vārdiem – tad ir beigas, jo neko nevaram pastāstīt par redzamo...

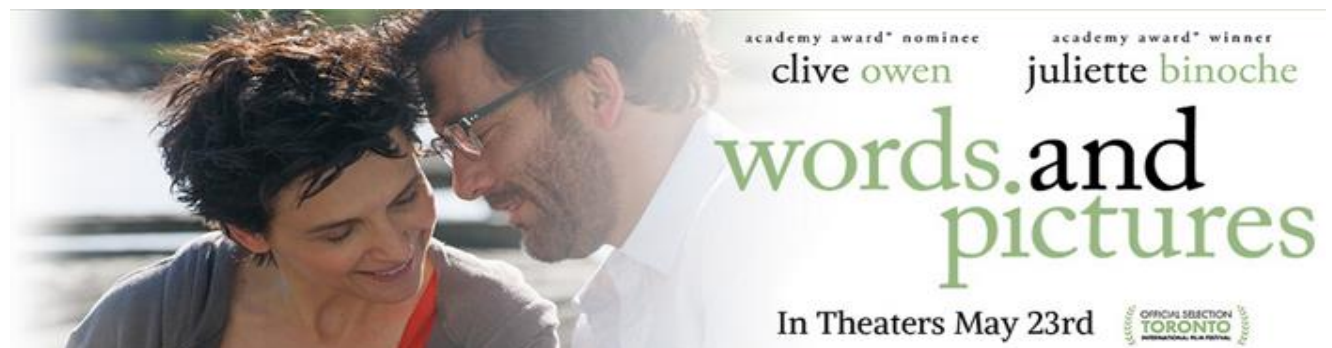
Ducis patiesu vārdu ir 1000 bilžu vērti...

Bilde ir vairāk vērtā par 1000 meliem...

Jo dzejolim nav vajadzīga bilde...

Ja dzejoli iekļautu bildē, tas kļūtu bezjēdzīgs...

Bet, kad aptrūkušies vārdi un bildes – tad skan mūzika...

1. The Visual Literacy White Paper. Commissioned by Adobe Systems Pty Ltd, Australia, Written by Dr Anne Bamford. Director of Visual Arts. Senior Lecturer in Interactive Media, Art and Design University of Technology Sydney
<http://www.images.adobe.com/www.adobe.com/content/dam/Adobe/en/education/pdfs/visual-literacy-wp.pdf>
2. McDougall, Jenny Kay.. ; 2004.. Changing mindsets : a study of Queensland primary teachers and the visual literacy initiative.
<http://acquire.cqu.edu.au:8080/vital/access/manager/Repository/cqu:3223>
3. Keeping Up With... was written by Nicole E. Brown, Kaila Bussert, Denise Hattwig, and Ann Medaille.
http://www.ala.org/acrl/publications/keeping_up_with/visual_literacy
4. Metiri Group un North Central Regional Educational.
<http://pict.sdsu.edu/engauge21st.pdf>
5. <http://eric.ed.gov>
6. Vizuālizpratne kā 21. gadsimta kompetence. Sast. A.Avotiņa. Rīga: Latvijas Universitāte, 2019.

Paldies par uzmanību!

